

Ja maailma on sun

Päijät-Häme 2030

*Anna tuulen puhdistaa
Nostaa helmoja
Heittää hiukset sekaisin
Kevätmyrskyn kastella
Mekko liimata kiinni vartaloosi
Olet kaunis
Kaunis
Ja maailma on sun*

Maailma on Sun (2000)
Tehosekoitin, Lahti

Päijät-Häme 2030

Päijät-Hämeen tulevaisuus on kansainvälinen, urbaani ja teknologiaan kytkeytynyt.

Tämän tulevaisuuskuvan *Ja maailma on sun* -otsikko kertoo ennen kaikkea siitä, että alueen kehitys on vahvasti kytköksissä kansainvälisiin ja laajoihin yhteiskunnallisiin muutosilmiöihin. Näistä merkittävimmät ovat työn muutos, digitalisoituvu yhteiskunta, ja ilmastonmuutoksen aikaansaamat humanitääriset haasteet. Näiltä kehityskuluilta ei voi eristäytyä, mutta ei kannattaisikaan: niiden tarjoamat mahdollisuudet ovat sitäkin suuremmat.

Tämä tulevaisuuskuva on rakennettu taustatutkimuksen, sisäisten haastattelujen ja asiantuntija-analyysin pohjalta. Toteutuksesta vastasivat Demoksen asiantuntijat Christopher Rowley ja Hammu Varjonen, ja työssä on hyödynnetty laajasti Demos Helsingin kollektiivista asiantuntemusta ja aikaisempaa työtä urbaaneista alueista ja ennakoinnista.

Toivomme tämän tulevaisuuskuvan herättävän tarkkasilmäistä keskustelua, mutta ennen kaikkea ennakkoluulottomia toimenpiteitä menestyvän Päijät-Hämeen aikaansaamiseksi. *Ja maailma on sun* on viesti mahdollisuuksista: yhdessä tekemällä voi saada aikaan isoja asioita, nopeastikin.

Onnea, menestystä ja aurinkoista kevättä!

kirjoittajat
Demos Helsinki

Sisältö

Lukijalle

Tulevaisuustaulukko

1. **Kaksi tärkeintä muuttujaa**

Työn muutos

Digitalisoituva yhteiskunta

2. **Yhteiskunnalliset ja globaalit muutosilmiöt**

Ilmastonmuutos

Siirtolaisuus

Ikärakenne Suomessa

Venäjä

3. **Alueiden kehitys ja kaupungistuminen Suomessa**

Aluerakenne

Sote-uudistus

Rakennemuutos & teollisuus

4. **Päijät-Häme 2030**

Kiertotalous & cleantech

Hyvinvointi & terveyspalvelut

TKI & yliopistokampus

Maahanmuutto & monikulttuurisuus

Lukijalle

Tulevaisuuskuva on sanansa mukaisesti kuvaus tai käsitys jostakin tulevaisuuden pisteestä. Tulevaisuuskuvioiden rakentaminen mahdollistaa vaihtoehtoisten tulevaisuuksien tarkastelemisen. Niiden avulla voidaan tutkia esimerkiksi toivottavia, ei-toivottavia tai yllättäviä tulevaisuuksia. Tulevaisuudentutkimuksen käsitteistössä *tulevaisuuskuva* poikkeaa *skenaariosta* siten, että tulevaisuuskuva on staattinen kuvaus tietyistä tulevaisuuden pisteistä, kun taas skenaario on uskottava kertomus siitä, miten johonkin tiettyyn tulevaisuuteen päästään tai päädytään.

Tulevaisuuskuva on rakennettu käyttäen tulevaisuustaulukkoa. Tulevaisuustaulukko koostuu muuttujista ja näiden muuttujien eri arvoista. Muuttuja on nimetty tekijä, joka voi kehittyä suuntaan tai toiseen. Esimerkiksi bruttokansantuote voi olla yksi muuttuja: se voi laskea, pysyä samana tai nousta. Näitä eri toteutumavaihtoehtoja kutsutaan arvoiksi. Eri muuttujien eri arvoilla pelaamalla voi luoda erilaisia tulevaisuuskuvia.

Tässä tulevaisuuskuvasssa on painotettu työn murroksen, siirtolaisuuden ja digitalisaation kaltaisia yhteiskunnallisia ja globaaleja muutosilmiöitä. Kun rakennetaan tulevaisuuskuvia tai skenaarioita, on tärkeää tehdä tietoinen valinta tarkasteltavan ilmiön kannalta tärkeimmistä muuttujista. Tämä valinta on tärkeä, koska se ohjaa työn lopputulosta. Työn murroksen, siirtolaisuuden ja digitalisaation nostaminen fokukseen pohjautuu kirjoittajien näkemys siihen, että nämä muutosilmiöt tulevat olemaan aivan keskeisessä asemassa seuraavien vuosikymmenten kehityksessä. Samalla olemme sitä mieltä, että ihmiset ja yhteisöt ovat merkittävä voima, joka värittää globaalien muutosilmiöiden paikallista ilmenemistä sekä kehitystä.

“Ja maailma on sun” on siis tulevaisuuskuva menestyneestä, verkottuneesta ja monimuotoisuuteen pyrkivästä Päijät-Hämeestä vuonna 2030.

Tässä tulevaisuuskuvasssa Päijät-Hämeen **menestys** rakentuu erityisesti seuraavien tekijöiden ympärille:

- **Kiertotalous ja kuluttaja-cleantech**
- **Hyvinvointipalvelut**
- **TKI ja korkeakoulut**
- **Lahden rooli osana metropolialuetta**

Päijät-Hämeen alue on kuitenkin kohdannut myös merkittäviä **haasteita** näiden muuttujien kohdalla:

- **Teollisuuden rakennemuutos ja työtehtävien automatisointi**
- **Maahanmuutto ja monikulttuurisuus**

Osa 1 käsittelee kahta tärkeintä muuttujaa: työn muutosta ja digitalisoituvaa yhteiskuntaa. Tämän osion tärkein rooli on huomioida, että Päijät-Hämeen vuonna 2030 on entistä vahvemmin linkittynyt globaaleihin ja yhteiskunnallisiin muutosilmiöihin. Digitalisoituvan yhteiskunnan ja työn muutoksen sosiaaliset ja taloudelliset kehityssuunnat määrittävät vahvasti tulevaisuuden yhteiskunnan demokraattisuutta ja elinvoimaisuutta.

Osa 2 käsittelee ilmastonmuutosta, siirtolaisuutta, ikärakennetta ja Venäjän-suhteita toimintaympäristöä määrittävinä tekijöinä ja erityisesti ilmastopakolaisuutta Euroopassa.

Osassa 3 tarkastellaan alueiden yleistä kehitystä ja kaupungistumista Suomessa.

Osa 4 vetää yhteen muissa osissa käsitellyjä muutosilmiöitä ja esittelee tärkeimmät muuttujat ja muuttujien arvot Päijät-Hämeen kannalta.

Tulevaisuustaulukko

 = valitut arvot tässä tulevaisuuskuvassa

	muuttuja	arvo 1	arvo 2	arvo 3
1	Työn muutos	Digitaalinen globalismi: teknologisen muutoksen ajama, joustava työ	Protektionismi: Työmarkkinat verrattain sulkeutuneet, vahvat työntekijän oikeudet	Polarisaatio: Tuottavuus- ja tuloerot kasvavat voimakkaasti, automatisaatio edennyt laajalle
	Digitalisoituvaa yhteiskunta	Kyvykkyyksissä suuria eroja yksilöiden välillä	Kyvykkyydet onnistuttu levittämään laajalle	Taantumus: Suomi ei ole onnistunut ylläpitämään yksilöiden digikyvykkyyksiä
2	Ilmastonmuutos	Ei poliittisia ratkaisuja, joitakin markkinalähtöisiä ratkaisuja	Vahva poliittinen tahtotila kansainvälisesti	Päästöjen lisääntyminen, ilmastonmuutos etenee nopeasti ja sillä on tuhoisia vaikutuksia
	Siirtolaisuus	Ilmastopakolaisuus saadaan ratkaistua paikallisesti	Ilmastopakolaisuus lisääntynyt voimakkaasti, mutta EU pitää rajat kiinni	Ilmastopakolaisuus ja siirtolaisuus EU:hun alueen ulkopuolelta lisääntynyt merkittävästi
	Ikärakenne Suomessa	Maahanmuutto hidastanut ikääntymistä, syntyvyys pysynyt perusuralla	Ikääntyminen kasvaa voimakkaasti, ei maahanmuuttoa tai syntyvyyttä	Syntyvyys kasvaa Suomessa merkittävästi
	Venäjä	Välit normaalit, joitakin pakotteita voimassa	Välit todella vaikeat, kauppa vähentynyt	Toimivat poliittiset ja taloudelliset suhteet

3	Aluerakenne	Väestö lisääntynyt Helsingissä, Tampereella ja Turussa, muualla vähentynyt	21 suurinta kaupunkia kasvanut, muualla vähentynyt	6-8 suurinta kaupunkia kasvanut, muualla vähentynyt
	Sote-uudistus	Teknologinen innovaatio ja kansainvälinen kilpailu vähentänyt kustannuksia ja parantanut palveluita	Sote-uudistusta ei olla onnistuttu saamaan läpi	Sote-uudistus on toteutettu, mutta palveluntarjoajana on vielä vahvasti julkinen sektori
	Teollisuuden rakennemuutos	Suomi on digitaalisten kyvykkyyksien kansainvälinen kärkimaa, vahvaa talouskasvua	Digitaaliset kyvykkyydet ovat loiventaneet automatisaation negatiivisia vaikutuksia, pahimmalta välttytty	Suomi on jäänyt jälkeen digitalisaatiosta, talous sakkaa pahasti
4	Kiertotalous & cleantech	Kiertotalous- ja cleantech-tuista on luovuttu poliittisen vastustuksen vuoksi	Kiertotalous ja cleantech ei ole merkittävämpää toimintaa kuin muuallakaan Suomessa	Kiertotalouteen ja cleantechiin panostamista on jatkettu ja se on tuottanut merkittäviä hyötyjä
	Hyvinvointipalvelut & terveys	Ikääntyvä väestö kasvattanut sote-menoja maakunnassa huomattavasti, ei merkittäviä ratkaisuja	Maakunnassa on onnistuttu luomaan innovatiivisia ja teknologiaan perustuvia hyvinvointipalveluita	Sote-uudistusta ei ole viety läpi, kunnat vastaavat edelleen terveys- ja sosiaalipalveluiden tuottamisesta
	Lahden rooli maakunnassa	Lahti asemoitunut maakuntakeskukse n sijaan osaksi metropolialuetta	Lahti pääasiassa Päijät-Hämeen maakuntakeskus	Lahden levittäytyminen laajemmalle jatkunut, rooli urbaanina alueena vähentynyt
	TKI & yliopistokampus	Tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioon on jatkettu panostamista, ja on saatu merkittäviä hyötyjä.	TKI on poliittisessa vastatulessa, panostamista on vähennetty	Maakuntaan perustetaan perustetaan Lahden yliopisto
	Maahanmuutto & monikulttuurisuus	Ei merkittävää kasvua maahanmuuttajien määrässä	Maahanmuuttajien määrä kasvaa, mutta Lahti ei onnistu kotouttamisessa	Maahanmuuttajien määrä kasvaa, Päijät-Häme onnistuu esimerkiksi kotouttamisessa

1. Kaksi tärkeintä muuttujaa

Työn muutos

ARVO: Vuonna 2030 työelämä Suomessa ja muualla vauraissa maissa on laajalti digitaalista, joustavaa ja tietotyöhön sekä palveluihin painottuvaa. Teknologinen kehitys korvaa työtä, synnyttää uutta työtä, mutta ennen kaikkea muuttaa töiden sisältöä.

Vuoteen 2030 mennessä työn materiaalinen pohja on muuttunut voimakkaasti siitä, mitä se oli 2000-luvun alkupuolella. Yhä useampi käyttää työssään informaatioteknologiaa, ja digitaalisuuden hyödyntäminen on kilpailuedun sijaan elinehto. Tekoälyn sovellukset ovat useamman kuin joka toisen suomalaisen työssä oleellinen työkalu, ja siinä määrin valtavirtaistunut teknologia, että harva enää ajattelee käyttävänsä “tekoälyä”.

Vuonna 2030 työelämä on henkisesti kuormittavaa, ja työssä jaksaminen on edelleen laajamittainen haaste. Työ on paitsi taloudellinen, myös ennen kaikkea kulttuurinen ilmiö. Tämä tarkoittaa sitä, että työn luonne on tulevaisuuden yhteiskuntaa keskeisesti selittävä muuttuja.

Kansainvälinen ulottuvuus on huomattavasti merkittävämmässä roolissa vuonna 2030 kuin nyt. Tämä tarkoittaa sitä, että työnantaja ja työkaverit ovat entistä suuremmalla todennäköisyydellä muualta kuin Suomesta – jos ovat läsnä ensinkään. Etätyötä tukevat teknologiset ratkaisut ovat aiheuttaneet sen, että yhä useampi tekee töitä muualta kuin varsinaiselta työpaikaltaan ja kansainvälisissä tiimeissä. Kansainväliset teknologiajätit ovat läsnä Suomessa lähes kaikilla sektoreilla ja työllistävät Suomessa huomattavan määrän ihmisiä suorasti ja alustojen kautta.

Digitaalisuus ja kansainvälistyminen tarkoittavat sitä, että työtä tehdään vuonna 2030 paljon aikaisempaa enemmän alustoilla ja joustavissa työsuhteissa. Alustatalous ja keikkatyö mahdollistavat entistä ratkaisulähtöisemmän ja spontaanin työllistymisen. Työntekijän oikeuksien rajoittaminen on jatkuva haaste monen työntekijän kannalta, eikä 2000-luvun alun kaltaisia työehtosopimuksia ole enää laajalti käytössä.

Työn materiaalinen muutos on johtanut muutokseen työssä paitsi taloudellisena, mutta ennen kaikkea kulttuurisena ilmiönä. Työtehtävien moninaistuminen on johtanut ammattien hälvenemiseen mutta myös uusien työnkuvien syntymiseen. Työn rooli identiteetin muodostumisessa on vuonna 2030 kaksijakoinen. Yhtäältä ihmiset kokevat entistä voimakkaammin, että työn tulisi olla merkityksellistä, yhteisöllistä ja kuvastaa yksilön identiteettiä jollakin tapaa. Toisaalta perinteisten ammattien häviäminen, joustavampi työhön ja perheeseen liittymätön yhteisöllisyys sekä downshiftaus -trendin jatkuminen on johtanut siihen, että yhä useampi määrittelee identiteettiään muiden suhteiden kuin työsuhteen tai työsuhteiden kautta.

2030 mennessä työ ja toimeentulo ovat aloittaneet hitaan erkaantumisen toisistaan. Sosiaaliturva on kannustavampi ja joustavampi, mutta universaaliin perustulomalliin ei ole Suomessa päädytty. Työlainsäädäntöä on viimein onnistuttu uudistamaan uudenlaisen työelämän tarpeita vastaavaksi: keikkatyötä koskevia säännöksiä ja sosiaaliturvan joustavuutta erilaisissa elämäntilanteissa on kehitetty.

Digitalisoituva yhteiskunta

ARVO: Vuoteen 2030 mennessä Suomi on onnistunut hyödyntämään digitaalisuutta laajasti ja pystynyt koulutuksen, elinikäisen oppimisen ja julkisten palvelujen kautta kasvattamaan väestön digitaalisia kyvykkyyksiä.

Digitalisoituvan yhteiskunnan tärkein yksittäinen tekijä on yksilöiden, organisaatioiden, hallinnon ja yritysten digitaalisten kyvykkyyksien kasvaminen teknologisen kehityksen mukana. Yhteiskunta tai alue, jossa digitaaliset kyvykkyydet ovat puutteellisia, ei voi olla menestyvä. Kyvykkyydet ovat myös oikeudenmukaisuuskysymys: ne määrittävät yksilön mahdollisuutta osallistua julkiseen ja taloudelliseen elämään.

Suomessa on otettu käyttöön peruskoulujärjestelmän laajuinen elinikäisen oppimisen järjestelmä, jotta digitaaliset kyvykkyydet leviäisivät mahdollisimman laajalle.

Digitaalisten kyvykkyyksien kasvattaminen on luonut taloudellisia ja ekologisia hyötyjä. Muun muassa 3D-printtausta, asioiden internetiä (IoT), virtuaalitodellisuuden sovelluksia ja automatisoituvaa liikennettä on onnistuttu ottamaan käyttöön onnistuneesti erityisesti suurimmissa kaupungeissa. Digitaaliset, erityisesti kaupalliset ratkaisut ovat tuoneet merkittävän panoksen myös siirtymiseen kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa.

Digitalisaatio on koskettanut eri toimialoja laajasti, mutta sen aiheuttamista työtehtävien automatisoinnista on kansantaloutena selvitty ilman taantumaa. Polarisaatio on kuitenkin kasvanut: yhä suurempi osa ihmisistä on töissä matalapalkka-aloilla. Uudet työt eivät ole siis syntyneet samoille aloille, samalle koulutukselle tai osaamiselle, samoille alueille tai samoille ihmisille. Keskiluokan kasvavan tyytymättömyyden pitkän aikavälin seuraukset veropohjalle tai jopa yhteiskuntarauhalle ovat epäselviä vuonna 2030.

2. Globaalit ja yhteiskunnalliset muutoksi

Ilmastomuutos

ARVO: Joitakin markkinalähtöisiä ratkaisuja, ei voimakasta poliittista tahtoa tai kykyä hillitä päästöjä.

Ilmastomuutoksen hallitsemisessa on pääasiassa epäonnistuttu kansainvälisesti. Ilmastomuutos muokkaa ihmisten elinympäristöä perustavanlaatuisesti ja vauhdittaa ilmastopakolaisuutta. Ihmisten lisääntynyt liikkuvuus ja siirtolaisuus pahiten kärsineiltä alueilta pohjoisemmille alueille vaikuttaa vahvasti yhteiskunnallisiin rakenteisiin niin lähtö- kuin kohdemaissa. Ilmastomuutoksen vaikutukset ovat läpileikkaava teema tässä tulevaisuuskuvasa.

Siirtolaisuus

ARVO: Siirtolaisuus on kasvanut voimakkaasti koko Euroopan alueella. Ilmastopakolaisuus on pahentanut tilannetta merkittävästi. Yrityksistä huolimatta ei olla onnistuttu yhteisesti rajoittamaan maahanmuuttoa EU:n ulkopuolelta.

Siirtolaisuuden kasvu on merkittävimpiä globaaleja haasteita vuoteen 2030 tultaessa. Se aiheuttaa huomattavia jännitteitä niin kansainvälisissä suhteissa kuin kohdemaiden yhteiskunnallisissa rakenteissa. Siirtolaisuuden nopean lisääntymisen taustalla ovat ennen kaikkea ilmastomuutoksen aiheuttamat ihmisten elinympäristöön ja toimeentuloon vaikuttavat muutokset kuten merenpinnan nousu ja aavikoituminen.

Parempia elinoloja tavoittelevien siirtolaisten määrän lisääntymiseen ei ole löydetty poliittisia ratkaisuja sen paremmin EU:ssa kuin muillakaan korkean elintason alueilla. Siirtolaisuuden aiheuttamat paineet jakautuvat muun muassa EU:n sisällä epätasaisesti, kun muutamat maat joutuvat kantamaan päävastuun unionin alueelle saapuvista ihmisistä ja poliittinen tahto siirtolaisten vastaanottamiseen vaihtelee voimakkaasti jäsenmaiden välillä.

Kohdemaissa siirtolaisuus sekä ratkaisee että luo jännitteitä. Korkean elintason maissa nuoret maahanmuuttajat auttavat korjaamaan heikkenevää huoltosuhdetta ja näin lievittämään suurelle työikäisten määrälle perustuvaa sosiaaliturvajärjestelmää. Matalasti koulutetut ja heikosti kielitä osaavat siirtolaiset päätyvät kuitenkin kantaväestöä herkemmin tekemään alustatalouden synnyttämää matalapalkkaista työtä. Tämä puolestaan kasvattaa yhteiskunnallista eriarvoisuutta.

Laajamittainen maahanmuutto luo myös integraatiokipuja, jotka voivat näkyä esimerkiksi työttömyytenä ja kulttuurisina jännitteinä. Nämä haasteet luovat painetta sosiaaliturvajärjestelmälle ja synnyttävät poliittista vastakkainasettelua. Sen vuoksi muun

muassa integraatiotyö ja syrjäytymisen ehkäiseminen ovat vuonna 2030 entistäkin tärkeämmässä asemassa, kun hyvinvointi halutaan taata kaikille.

Ikärakenne Suomessa

ARVO: Maahanmuutto Suomessa on hidastanut väestön ikääntymistä jonkin verran. Syntyvyyden osalta on jatkettu perusuralla.

Suomen väestön ikääntyminen jatkuu yhä vuonna 2030. Kehitykseen vaikuttavat sekä kantaväestön keskuudessa pienenevä lapsiluku että koko väestön kasvava elinikä. Lapsiluvun pienenemisen taustalla ovat muun muassa työelämän muutoksesta johtuva kasvava taloudellisen epävarmuuden tunne sekä perhekokoon ja lastenhankintakään liittyvät kulttuuriset muutokset. Väestön ikääntymiseen vaikuttaa myös nuorten aikuisten kansainvälistyminen ja siitä johtuva maastamuutto. Lisääntynyt maahanmuutto on loiventanut ikääntymiskehitystä sekä suoraan että keskimääräisen lapsiluvun kautta, mutta ei ole riittänyt pysäyttämään sitä.

Ikääntyminen on omiaan lisäämään alueellista eriytymistä. Harvaan asutuilla muuttotappioista kärsivillä alueilla väestön keski-ikä jatkaa nousuaan, kun työikäiset lapsiperheet muuttavat suurempiin kaupunkeihin. Toisaalta suuremmissa kaupungeissa ikärakenteen muutos ei muuttovoiton ja lapsiperheiden suuremman osuuden vuoksi näy. Ikärakenteen myötä heikentyvä huoltosuhde aiheuttaa alueellisen eriytymisen lisäksi paineita sosiaaliturvajärjestelmää kohtaan.

Venäjä

ARVO: Välit lännen ja Venäjän välillä ovat vaikeutuneet entisestään. Tämä on haitannut idänkauppaa Suomessa merkittävästi.

2030-luvulle tultaessa Venäjän ja länsimaiden välisten suhteiden hallitseva piirre on pitkään jatkunut viileä vaihe, jota luonnehtivat vastakkainasettelut suurvaltapolitiisissa kysymyksissä. Venäjällä poliittisen järjestelmän autoritääriset rakenteet ovat säilyneet, eikä kansantalous ole päässyt irti raaka-aineriippuvuudestaan. Fossiilisten polttoaineiden globaalin kysynnän vähentyminen asettaa kuitenkin paineita maan taloudelle. Sen vuoksi hallinto pyrkii ylläpitämään suosiotaan kanavoimalla huomiota ulkopoliittiseen vastakkainasetteluun. Länsimaat ja EU taas pyrkivät ylläpitämään tiukkaa linjaa vastauksissaan Venäjän toimintaan.

Ulkopoliittiset kiistat ovat johtaneet EU:n ja Venäjän välisen taloudellisen integraation tosiasialliseen taantumiseen. Taloudelliset pakotteet ja suhteiden epävakaus vaikeuttavat Venäjällä toimivien ulkomaisten yritysten toimintaympäristöä. Samaan aikaan markkinoiden integraatiota edistävät uudistukset kuten viisumivapaus ovat etäännyneet kauas poliittiselta agendalta.

EU:n jäsenenä Suomi ei voi rakentaa erityissuhdetta Venäjään, vaan osana EU:ta joutuu toimimaan osana länsimaiden yhteistä rintamaa. Kireiden suhteiden vuoksi venäjältä on tullut arvaamaton toimintaympäristö länsimaisille yrityksille. Venäjän taloudellinen merkitys Suomelle on ollut pitkään taantuvalla uralla, kun aiemmin itään suuntautunut vienti on etsinyt toimintaedellytyksiltään helpompia markkinoita muualta. Suhteiden heikentymisen ja Venäjän taloudellisten ongelmien seurauksena myös Venäjältä Suomeen saapuvien turistien määrä on vähentynyt.

3. Alueet ja kaupungistuminen Suomessa

Aluerakenne

ARVO: Väestö on keskittynyt Helsinki-Tampere-Turku -akselille. Väestö on vähentynyt reilusti muualla Suomessa. Raideyhteys Tallinnaan rakenteilla.

Väestö keskittyy yhä tiiviimmin suurimpiin kasvukeskuksiin, jonne myös työpaikat ja sitä myötä palvelut kasautuvat. Tämä on seurausta työn palveluvaltaistumisesta perinteisen tehdastyön siirtyessä globalisaation myötä ulkomaille. Samalla alueellinen polarisaatio vahvistuu.

Aluerakenteen tiivistymisen myötä suurkaupunkien keskinäiset liikenneyhteydet parantuvat etenkin raideliikenteen kehittyessä. Samalla näiden keskusten yhteydet myös ulkomaille tiivistyvät. Tästä on esimerkkinä muun muassa Helsingin ja Tallinnan välille rakenteilla oleva raideyhteys, joka linkittää Suomen entistä tiiviimmin Euroopan suurkaupunkeihin.

Nopeat liikenneyhteydet parantavat työvoiman liikkuvuutta suurten asutuskeskusten välillä, mikä laajentaa työssäkäyntialueita ja joustavoittaa työmarkkinoita. Yhteyksien paraneminen vaikuttaa myös rahtiliikenteeseen. Työpaikkojen ja hyvinvoinnin kasautuessa suurkaupunkeihin harvemmin asuttujen alueiden väestö ikääntyy ja työpaikat keskittyvät ennen kaikkea sote-aloille.

Sote-uudistus

ARVO: Kansainvälinen kilpailu ja teknologinen innovaatio vähentänyt kustannuksia. Teknologiajätit asemoituneet voimakkaasti terveismarkkinoille. Palvelut ovat laadukkaampia, ja ihmiset voivat paremmin. Terveyspalvelujen tuotannon rahalliset voitot eivät kuitenkaan jää Suomeen, vaan siirtyvät veroparatiiseihin.

Tulevaisuudessa terveydenhuollon tuottavuus kasvaa ennen kaikkea teknologisen kehityksen myötä. Digitalisaatio mahdollistaa uudenlaisia hoitomenetelmiä, jotka säästävät henkilökunnan työaika. Esimerkiksi etäisyyksien merkitys terveydenhuollossa pienenee tietoliikenneyhteyksien terveysteknologian parantuessa. Tämän seurauksena terveyspalveluiden kustannukset henkeä kohden laskevat.

Tämä kehitys on tuonut myös kansainväliset teknologiajätit mukaan terveydenhuolotomarkkinoiden kilpailuun. Samaan aikaan muun muassa sote-uudistus on luonut myös Suomen markkinoilla paremmat toimintaedellytykset ulkomaisille terveystaloyrityksille. Niiden tulo markkinoille tehostaa kilpailua, mikä näkyy kustannusten laskuna ja laadun kohoamisena. Toisaalta kansainväliset yritykset harjoittavat aktiivisesti verosuunnittelua. Tämän seurauksena niiden Suomessa tuottama lisäarvo ei kanavoitu kotimaisiksi verotuloiksi.

Terveydenhuollon kehityksen myötä ihmiset säilyvät terveempinä pidempään ja elävät vanhemmiksi kuin aikaisemmin. Tämä kasvattaa elintasoja, mutta samalla kasvava elinajanodote johtaa väestön ikääntymiseen. Ikärakenteen muutoksen myötä terveydenhuollon kokonaiskustannukset Suomessa kasvavat. Samaan aikaan sote-alan merkitys työnantajana koko maassa kasvaa.

Rakennemuutos & teollisuus

ARVO: Digitaaliset kyvykkydet ovat loiventaneet automatisaation negatiivisia talous- ja sosiaalisia vaikutuksia, ja siten työllisyyden rajulta laskulta on vältytty.

Teolliseen tuotantotyöhön nojautuva yhteiskunta on pitkälti väistynyt Suomessa vuoteen 2030 mennessä lukuun ottamatta korkeaa osaamista vaativia aloja. Matalan tuottavuuden teollisuustyö on kaikonnut halvemman työvoiman maihin. Muilla aloilla automatisaatio on kasvattanut tuottavuutta, mutta samalla vähentänyt työvoiman tarvetta.

Työpaikkojen massakadolta ja sen vakavilta seurauksilta on kuitenkin vältytty, kun uutta työtä on syntynyt toisille aloille. Vuonna 2030 Suomi on jälkiteollinen, digitaalinen yhteiskunta, jossa valtaosa arvonnäyksestä tuotetaan palvelualoilla. Nämä alat nojaavat yhä kasvavassa määrin digitaalisuuteen. Työhön liittyvät osaamisvaatimukset ja työn sisältö ovat kuitenkin hyvin erilaisia kuin aikaisemmin.

Työtä tehdään yhä kansainvälisemmin ja usein paikasta riippumatta. Tämä lisää työn kuormittavuutta kun työ- ja vapaa-ajan välinen raja hämärtyy. Samaan aikaan työn vaatima osaaminen on muuttunut rajusti, mikä aiheuttaa rakenteellista työttömyyttä aiempaan työntöön malliin sopeutuneiden työntekijöiden keskuudessa. Yhteiskunnallisessa mielessä työ ei siis katoa mihinkään, mutta muutokset yksilöiden kannalta voivat olla dramaattisia.

4. Päijät-Häme 2030

Kiertotalous & cleantech

ARVO: Kiertotalouteen ja cleantechiin panostamista on jatkettu ja se on tuottanut merkittäviä hyötyjä. Laadukkaan pohjaveden merkitys on pysynyt suurena.

Päijät-Häme on jatkanut kiertotalouteen ja cleantechiin panostamista, ja vuonna 2030 alueella on kansainvälisellä mittapuulla merkittävä rooli kiertotalouden edistäjänä. Vuoteen 2030 mennessä erityisesti taajama-alueilla on otettu käyttöön uudenlaisia kiertotalouden ratkaisuja ja käynnissä on lukuisia kiertotalouden ja puhtaan energian kokeiluja. Työpaikat ovat vähentyneet vähittäiskaupan ja teollisuuden aloilla, mutta onnistumiset erityisesti kiertotalouden ja cleantechin ovat loiventaneet työpaikkojen vähenemistä ja luoneet kasvua.

Päijät-Hämeen kiertotalouden vauhdittamisessa keskeisessä asemassa on onnistunut teollisen internetin tai asioiden internetin kehitystyö ja kuluttajille kehitetyt helppokäyttöiset ratkaisut. Useissa näistä ratkaisuista palveluntarjojana ovat kansainväliset teknologiajätit, mutta positiivinen kehitys on vauhdittanut myös paikallista elinkeinoelämää. Erityisen onnistunutta Päijät-Hämeen alueella on ollut systeemisen ja yhteisöllisen näkökulman tuominen kiertotalouteen. Alueen asukkaat kokevat elämäntapojen kehityksen positiivisena ja ovat aktiivisesti mukana käyttämässä ja yhteiskehittämässä kiertotalouden ratkaisuja.

Vuonna 2030 Päijät-Hämeessä on laajasti otettu käyttöön autojen yhteiskäyttöä, aurinkopaneeleja rakennusten katolla, hävikkiruoan tehokasta keräystä ja jakamista sekä näitä tukevia logistiikkaratkaisuja. Teollisten ratkaisujen ohelle on syntynyt merkittävä panostus kuluttajille suunnattujen ratkaisujen kehittämiseen. Yliopistokampus Lahdessa ja alueen saamat EU-hankkeet tukevat kiertotalouden kehitystä merkittävästi.

Hyvinvointipalvelut & terveys

ARVO: Päijät-Hämeen alueella on onnistuttu luomaan innovatiivisia ja teknologiaan perustuvia hyvinvointipalveluita. Tämä on ikääntyvän väestön asettamien vaatimusten, keskussairaalan, ja teknologiaorientoituneen yliopistokampuksen ansiota. Lahdessa toimii useita terveysteknologiaan ja wearableihin eli puettavaan teknologiaan keskittyviä kasvuyrityksiä.

Päijät-Hämeessä terveys vuonna 2030 ei ole vain sairauden poissaoloa - se on kokonaisvaltaista hyvinvointia, joka ulottuu elämän eri osa-alueille. Terveemmät ja paremmin voivat Päijät-Hämeen asukkaat – myös iäkkäämmät – pystyvät merkitykselliseen toimintaan kohonneiden fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten toimintakapasiteettien ansiosta. Tätä positiivista kehitystä ollaan onnistuttu synnyttämään luomalla parhaat mahdolliset toimintaedellytykset terveys- ja hyvinvointialan toimijoille. Päijät-Hämeen Liitto on rahoittanut useita haastekilpailuja, joissa on syntynyt terveys- ja hyvinvointialan kasvuyrityksiä ja tiimejä, jotka painiskelevat esimerkiksi masennuksen, diabeteksen ja liikunnan ratkaisujen parissa.

Päijät-Häme ja erityisesti Lahti ovat myös kasvattaneet tunnettuuttaan ulkoilulle ja urheilulle suotuisana alueena. Vehreämpää ympäristöä hakevat pääkaupunkiseudun työssäkäyvät muuttavat 2030 yhä useammin Lahteen kuin Keravalle, Järvenpään tai Mäntsälään.

TKI & yliopistokampus

ARVO: Tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioon on jatkettu vahvaa panostamista. Tämä on tuonut merkittäviä hyötyjä uuden liiketoiminnan ja yliopistokampuksen vetovoimaisuuden kannalta.

Vuonna 2030 entistä laajempi yliopistokampus houkuttelee Lahteen osaamista, opiskelijoita ja yritystoimintaa. Niin opiskelijoiden kuin tutkijoidenkin määrä kasvaa ja kampukselta ovat enenevässä määrin kiinnostuneita myös ulkomaiset opiskelijat. Panostukset tutkimukseen luovat kilpailuetuja alueen yrityksille niin tuotekehittelyn kuin osaavaan työvoiman muodossa. Hyvät yhteydet metropolialueelle takaavat myös sen, etteivät Lahti ja Päijät-Häme joudu kärsimään valmistuneiden opiskelijoiden aivovuodosta. Lahti on edelleen muotoilun, musiikin ja kulttuurin saroilla vetovoimainen kaupunki nuorten aikuisten parissa.

Lahden rooli maakunnassa

ARVO: Lahti on asemoinut itsensä osaksi metropolialuetta, ja saanut merkittäviä hyötyjä metropolialueen elinvoimaisuuden kasvusta.

Lahti hyötyy selvästi väestön keskittymisestä kasvukeskuksiin ja raideliikenneyhteyksien parantumisesta. Nopea väestönkasvu metropolialueella heijastuu muun muassa asumisen hintoihin. Lahti houkutteleeekin pääkaupunkiseudulla työssäkäyviä lapsiperheitä sekä väljemmällä asumisella sekä hyvillä liikenneyhteyksillä. Ostovoimaisen väestön kasvu tuo kaupunkiin sekä verotuloja että palvelualueiden työpaikkoja, mikä kokonaisuutena lisää Lahden elinvoimaisuutta.

Maahanmuutto ja monikulttuurisuus

ARVO: Maakuntaan ja erityisesti Lahteen saapuu runsaasti maahanmuuttajia, ja 2010-luvulla tulleiden maahanmuuttajien lapset kasvavat kouluikänsä 2030 mennessä, mutta Lahti ei onnistu kotouttamisessa.

Maahanmuuttajat kanavoituvat suuriin kaupunkeihin, ja tämä näkyy myös Lahdessa. Asutuskeskukset vetävät siirtolaisia puoleensa muun muassa pienpaikkakuntia paremman työllisyytensä ja jo olemassa olevien maahanmuuttajayhteisöjen vuoksi. Maahanmuuttajien määrän kasvu vaatii myös kustannustehokasta asumista, mikä johtaa ensimmäisen polven maahanmuuttajien asettumiseen ennen kaikkea lähiöihin.

Maahanmuuttajat asettuvat matalien asumiskustannusten lähiöihin, joissa on jo valmiiksi olemassa samaa etnisyyttä edustavia yhteisöjä. Näin vaikkapa Lahden Liipolan ja Mukkulan kaltaisista alueista tulee yhtäältä entistä monimuotoisempia, mutta samalla maahanmuuttajien keskittyminen tietyille alueille vaikeuttaa kotoutumista huomattavasti. Jo olemassa olevat verkosto vähentävät maahanmuuttajien ja yhteiskunnan välisiä kontaktipintoja. Tämä vaikeuttaa suomen kielen omaksumista ja sitä kautta työllistymistä. Samalla myös kulttuuriset jännitteet korostuvat. Seurauksena on, että maahanmuuttajat ovat vaarassa jäädä kokonaan tai osittain osattomiksi yhteiskunnasta, johon eivät koe kuuluvansa.

Vuonna 2030 Lahdessa on runsaasti myös toisen polven maahanmuuttajia, joiden vanhemmat ovat saapuneet Suomeen 2010-luvulla. Tämä sukupolvi on oppinut suomea koulussa, mutta on silti vaarassa periä monia vanhempiensa kokemista haasteista. Koulutus ja toimeentulo periytyvät kantasuomalaistenkin keskuudessa, ja maahanmuuttajaperheissä myös kulttuurierot saattavat olla esteenä sosiaaliselle liikkuvuudelle. Sen vuoksi toisen polven maahanmuuttajat ovatkin riskissä päätyä työttömyyden ja silpputyön muodostamaan matalapalkkaisuuden loukkuun. Seurauksena voi olla monia sosiaalisia ongelmia aina rikollisuudesta mielenterveysongelmiin.